

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

ROZVOJ VÝTVARNÉ TVOŘIVOSTI DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU VE VOLNÉM ČASE S POUŽITÍM RŮZNÝCH VÝTVARNÝCH TECHNIK

Vedoucí práce: PhDr. Michal Filip, Ph.D.

Autor práce: Klára Hradecká

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

16. března 2014

.....

Klára Hradecká

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Michalu Filipovi, Ph.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Tvořivost – kreativita.....	8
1.1 Definice tvořivosti.....	8
1.2 Tvořivá osobnost.....	9
1.3 Výtvarná tvořivost.....	10
1.4 Dětská tvořivost	10
1.4.1 Dětská výtvarná tvořivost.....	12
1.5 Výchova k tvořivosti	12
1.5.1 Výchova k tvořivosti ve volném čase	13
2 Předškolní věk.....	14
2.1 Proč rozvíjet tvořivost v předškolním věku?	14
2.2 Charakteristika předškolního věku.....	15
2.2.1 Motorika – tělesný a pohybový vývoj.....	16
2.2.2 Řeč a myšlení.....	16
2.2.3 Kognitivní (poznávací) vývoj dítěte.....	17
2.2.4 Dětská představivost – fantazie	17
2.3 Výtvarný projev v předškolním věku.....	18
2.3.1 Vývoj výtvarných činností.....	18
2.3.2 Výtvarné techniky	19
3 Děti a volný čas	20
3.1 Fenomén volný čas.....	20
3.2 Volný čas dětí	21
3.3 Pedagogika volného času.....	22
3.4 Pedagog volného času	23
3.5 Zájmová výtvarná výchova.....	23
3.5.1 Výtvarná výchova	24

4	Didaktika výtvarné výchovy	25
4.1	Didaktické zásady výtvarné výchovy.....	25
4.2	Plánování výtvarné činnosti.....	26
4.2.1	Příprava výtvarné činnosti.....	26
5	Motivace	28
5.1	Pojem motivace.....	28
5.2	Motivace v tvořivé činnosti.....	29
5.3	Druhy motivace ve výtvarné výchově.....	30
5.4	Motivace dětí ve výtvarné činnosti	30
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	32
6	Charakteristika výtvarného projektu	32
6.1	Místo realizace	32
6.2	Cíle projektu	32
6.3	Postup činností.....	33
6.4	Výtvarné činnosti	33
6.4.1	Podmořský svět.....	33
6.4.2	Postýlkové strašidýlko.....	35
6.4.3	„Sluníčko, sluníčko popojdi maličko“	38
	ZÁVĚR.....	40
	SEZNAM POUŽITÝCH ZROJŮ	41
	SEZNAM PŘÍLOH	44
	PŘÍLOHY	45
	ABSTRAKT	53
	ABSTRACT.....	54

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je „Rozvoj výtvarné tvořivosti dětí předškolního věku ve volném čase s použitím různých výtvarných technik“. Skupinu v tomto věku jsem si vybrala záměrně, z toho důvodu, že s ní mám nejvíce zkušeností a jak je uvedeno v teoretické části druhé kapitoly mé práce, je důležité, až nezbytné, tvořivost v tomto věku rozvíjet. K rozvoji tvořivosti v tomto věku také přispívá, že děti v předškolním věku rády zkouší a objevují nové věci, což jim zde může být nabídnuto právě prostřednictvím různých výtvarných aktivit.

Výtvarná práce pro tyto děti může mít mnoho významů - nejenže je rozvíjena výtvarná tvořivost a děti mají možnost poznávat nové techniky, ale zároveň zde mohou uplatňovat svoji fantazii, rozvíjet řeč i myšlení a kladně přispívat k motorickému a kognitivnímu vývoji. Protože děti mají značnou potřebu neustále se pohybovat a něco konat, může pro ně být výtvarná činnost tou pravou relaxační aktivitou, u které se odreagují a odpočinou si. Toto všechno přispívá k rozvoji jejich osobnosti po všech stránkách.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje pět kapitol a v praktické části nalezneme výtvarný projekt.

Cílem teoretické části je seznámení se s problematikou tvořivosti, charakteristickými rysy dětí předškolního věku, fenoménem volného času, se zásadami při plánování výtvarné činnosti a s nepostradatelnou součástí většiny zájmových aktivit – motivací. Mým záměrem je na základě popisu těchto oblastí k nim hlouběji proniknout, a lépe se s těmito tématy seznámit. Dále tyto poznatky využít při realizaci praktické části této práce, tedy výtvarného projektu.

V první kapitole se zabývám pojmem tvořivost neboli kreativita. Je zde vymezeno, jak se k definici tvořivosti staví různí autoři. Zmiňuji se také o tvořivé osobnosti, výtvarné a dětské tvořivosti, a k ní se vztahující výchově k tvořivosti.

V druhé kapitole nalezneme charakteristiku tohoto vývojového období a důležitost rozvoje tvořivosti. Také se zaměřím na samotný výtvarný projev v předškolním věku.

V další části se pokusím nastínit fenomén volného času. Snažím se zde objasnit, co se míní pojmem volný čas, jak ho děti mohou trávit, a co obsahuje zájmová výtvarná výchova. Nalezneme zde náplň pedagogiky volného času, která je realizována pedagogem volného času.

Součástí mé bakalářské práce je také didaktika výtvarné výchovy, jejíž náplň nalezneme ve čtvrté kapitole.

V poslední kapitole se zaměřím na motivaci, která, jak jsem v praxi poznala, je nepostradatelnou součástí výtvarné výchovy. Vedle definice se zaměřím také na druhy a použití u dětí předškolního věku.

Praktická část je vystavěna na projektu nazvaném „Výtvarné čarování“. Na začátku nalezneme charakteristiku výtvarného projektu, místo realizace, cíle mého projektu, postup činností, realizaci a následné zhodnocení. Projekt je vhodný pro realizaci v mateřských školách nebo výtvarných kroužcích, určených pro děti ve věku od 3 do 6 let. Úkolem projektu je rozvoj výtvarné tvořivosti a aktivity u dětí. Na jednotlivé metody se zaměřím v samotné práci.

Cílem výtvarného projektu, je tedy pomocí různých výtvarných aktivit podpořit a rozvíjet tvořivost dětí předškolního věku a zároveň jim ukázat různé výtvarné techniky, které mohou využívat i v rámci svého volného času bez větší pomoci dospělých.

Literatura, kterou jsem použila ke zpracování této bakalářské práce, pochází především z oblasti pedagogické, psychologické a oboru výtvarného umění a výtvarné výchovy. V praktické části jsem čerpala náměty zejména z knih od autorů, kteří zpracovávají různé výtvarné náměty pro děti a z internetových stránek, které obsahují nejrůznější dětské hry, pohádky apod.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Tvořivost – kreativita

*„Tvořivost je zvláštní pojem, který se však zvláštním způsobem vymyká uchopení.“
(David Fontana)¹*

Dle Smékalova názoru přináší tvořivost člověku do života oživení, pestrost a zajímavost. Ti lidé, kteří umí naplnit zvědavostí každý okamžik svých pracovních i mimopracovních aktivit a dokáží využít neobvyklé úhly pohledu na svůj život, mají z něho víc než ti, kteří považují vše za samozřejmé a jasné. A zmiňuje, že takto pojatou tvořivost je důležité rozvíjet.²

Porubjak pojímá tvořivost jako neoddělitelnou součást, bez níž se umění neobejde. Tvořivost je však součástí i jiných oblastí (divadelní hry, sportovních a společenských oblastí, politiky, technických vynálezů, kulinářského umění aj.). V podstatě je součástí každé lidské činnosti, kde hraje hlavní roli představivost, fantazie a kombinační schopnosti.³

1.1 Definice tvořivosti

Pojmem kreativita neboli tvořivost, se zabývá mnoho autorů v různých publikacích, následný výběr definic nám ilustruje význam tohoto slova.

Pedagogický slovník uvádí:

Tvořivost je „duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v níž ovšem hrají důležitou roli též inspirace, fantazie, intuice. Projevuje se nalézáním takových řešení, která jsou nejen správná, ale současně nová, nezvyklá, nečekaná. Proces tvořivosti mívá několik etap, mj. přípravu, dozrávání nápadu, „osvícení“, kontrolu, opracování. Tvořivost podporuje: vysoká inteligence, otevřenost novým zkušenostem, iniciativa ve vytváření řádu, pružnost v usuzování, potřeba seberealizace. Tvořivost tlumí: direktivní řízení, stereotypy, tendence ke konformitě.“⁴

¹ PETROVÁ, A. Tvořivost v teorii a v praxi, s. 9.

² Srov. SMÉKAL, V. Tvořivost a škola. In Tvořivost v práci učitele a žáka, s. 7.

³ Srov. PORUBJAK, M. Kreativita improvizácie. In. Fenomén kreativity, s. 26.

⁴ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. Pedagogický slovník, s. 253.

Nakonečný ve své knize uvádí, že „*tvořivost je schopnost originální a hodnotné intelektuální produkce v kterékoli oblasti lidské činnosti (umění, věda, technika, podnikání, řízení, řemesla atd.)*”⁵ Dále říká že, *tvořivost je psychologickým typem, v němž se vedle faktorů intelektových uplatňují i charakterové rysy, zejména nonkonformismus, aktivnost a zvýšená, až labilní citlivost.*“⁶

S jiným pohledem přichází Sternberg:

„*Definuji tvořivost nikoli pouze jako schopnost přicházet s novými myšlenkami. Věřím, že to je proces, který vyžaduje vyváženost a aplikaci všech tří základních aspektů úspěšné inteligence – kreativního, analytického a praktického.*“⁷

Vysvětlení těchto tří aspektů: první představuje kreativní inteligenci, což je schopnost vytvářet nové a zajímavé myšlenky. Druhým aspektem je analytická inteligence, tedy schopnost zhodnocovat myšlenky, řešit problémy. Třetí aspekt poukazuje na praktickou inteligenci, jež má schopnost uplatňovat teorii v praxi a abstraktní myšlenky převést do praktických výstupů.⁸

1.2 Tvořivá osobnost

Gardner považuje za tvořivého „*toho člověka, který pravidelně řeší problémy a vytváří produkty v daném oboru, jehož práci hodnotí zkušení představitelé pole jako přínosnou.*“⁹

Nöllke tvrdí, že každý člověk vlastní nějaký kreativní potenciál, který má možnost využít a dále rozvíjet. Existují však také polemiky o tom, že někteří lidé jsou kreativnější než jiní. Disponují tedy takovými vlastnosti, které kreativě napomáhají, a proto je můžeme označit jako kreativní osobnosti.¹⁰

Tvůrce (umělec) je více introvertní a celkově úzkostnější, naopak má bohatší fantazii, potřebu tvořit nové věci a řešit problémy. Má tendenci být odlišný a originální, i přesto je ale schopný přizpůsobit se ostatním lidem. Do práce, kterou vykonává, vkládá svoji osobnost.¹¹

⁵ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie: přehled základních oborů*, s. 557.

⁶ Tamtéž, s. 558.

⁷ STERNBERG, R. J. *Úspěšná inteligence: Jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*, s. 141.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 141 – 142.

⁹ GARDNER, H. *Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí*, s. 16.

¹⁰ Srov. NÖLLKE, M. *Naučte se myslet kreativně*, s. 23.

¹¹ Srov. TELCOVÁ, J.; ODEHNAL L. *Úvod do pedagogické psychologie*, s. 87.

Nakonečný zastává názor, že osoby, které jsou vysoce tvořivé, zároveň vlastní vysokou úroveň inteligence, to ovšem nemusí znamenat, že vysoce inteligentní člověk bude zároveň tvořivým jedincem. V tvořivosti se uplatňuje mnoho činitelů, které ji ovlivňují, například estetické vnímání, samostatnost, seberealizace, spontánnost a další. Důležitá je zde také nápaditost a vynalézavost. Tvořivost lze i trénovat a podněcovat. U některých lidí se může postupem času objevit, avšak u jiných zůstává skryta.¹²

1.3 Výtvarná tvořivost

„Tvořivost lze projevovat jakýmkoliv způsobem, kterým lze vyjádřit vlastní já a lze ji realizovat v libovolném oboru lidské činnosti.“¹³

Kritéria tvořivosti všech lidí představují novost a užitečnost myšlenek, nápadů, míry flexibility, pohotovosti, nápaditosti a originality. Konkrétně ve výtvarné výchově je to nový, osobitý přístup k výtvarnému zobrazování skutečnosti, nalézání nového tématu a oblastí jevů, které jsou výtvarně zobrazovány. Je to také novost, nápaditost sebevyjádření ve zpravování tématu, výtvarné přetváření skutečnosti. Dalším kritériem je také originální technika, nové výtvarné formy, nové využívání barev, jejich kombinace, použití nového materiálu, nové zpracování detailů apod.¹⁴

1.4 Dětská tvořivost

Předpoklady pro tvořivost dítěte se utváří vlivem rodinného prostředí, svůj podíl mají také geneticky utvářené dispozice a další vlivy prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Rozvoj tvořivých schopností u dětí je důležitý, neboť je součástí přípravy na budoucí životní role a jejich povolání.¹⁵

V předškolním období dochází u dítěte k velké intelektuální přeměně. Různá gesta, slova i obrázky slouží dítěti jako nástroje, které mu pomáhají pochopit svět. Dítě, různými hrami, gesty a kresbou zkouší, jaké existují role v životě (např. role matky a dítěte, učitele a žáka, lékaře a pacienta apod.).¹⁶

¹² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie: přehled základních oborů*, s. 557 – 558.

¹³ BEAN, R. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*, s. 86.

¹⁴ Srov. ZELINA, M. *Strategie a metody rozvoje osobnosti dětí*, s. 191 – 192.

¹⁵ Srov. STŘELEČEK, S. *Rodinné prostředí jako zdroj tvořivosti dítěte (žáka)*. In *Tvořivost v práci učitele a žáka*, s. 57 – 59.

¹⁶ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí*, s. 266 – 267.

Snaha zjišťovat schopnosti u dětí předškolního věku nám umožňuje napomáhat rychlejšímu rozvoji dítěte v oblastech, kde má zvláštní nadání, umožní nám to ale i najít ty vlohy dítěte, které jsou nedostatečné, a dále se je snažit rozvíjet.

V předškolním období by měli být dětem nabízeny takové činnosti, které je nějakým způsobem upoutají, a děti jsou schopné je plnit s minimální pomocí dospělého. Pokud zvolíme zajímavý a přitažlivý materiál, máme možnost pozorovat rozvoj inteligence v akci. Jestliže se nadané dítě nachází v prostředí, které mu přináší různé podněty pro jeho rozvoj, je pravděpodobné, že u něj nalezneme známky jeho talentu, podle kterých pak můžeme dále přispívat k jeho růstu.¹⁷

Ve všech dětech je skrytý tvořivý potenciál, který můžeme okamžitě a rychle rozvíjet. Každý rodič má možnost svoje dítě pozvednout na vyšší úroveň kreativity a nemusí se ohlížet na to, zda jsou jejich děti označovány za talentované či ne. Podpora rodičů je podstatným faktorem přispívajícím k rozvoji tvořivosti, avšak není zárukou vynikajících výsledků. Děti, které vlastní nějaké mimořádné schopnosti, ať už umělecké nebo intelektuální, potřebují, aby byly povzbuzovány a tím se jejich nadání rozvíjelo.¹⁸ Záleží na prostředí, ve kterém dítě bude vyrůstat, právě to ovlivní, jak se budou skryté schopnosti dětí rozvíjet a na kolik budou promarněny.¹⁹

Jednotlivé projevy tvořivosti se mohou lišit. Buď se dítě orientuje na jednu činnost, která jej zaujme, věnuje jí značnou energii i čas, což mu umožní zvládnout všechny dovednosti, které s aktivitou souvisí. Dítě se však může orientovat na více oborů, a přecházet tak od jedné činnosti k druhé, málokdy se však blíže seznámí s jednou činností. Z toho vyplývá, že projevy tvořivosti mají více způsobů, některé jsou patrnější než jiné.²⁰

Dítě svou tvořivostí může reagovat na životní prostředí, které ho obklopuje. Pokud si ve svých tvořivých schopnostech důvěřuje, znamená to pro něj zvýhodnění ve škole i v mezilidských vztazích. Tvořivost je pro dítě určitým způsobem sebevyjádření, ale pokud tuto schopnost nemá, může začít pochybovat o vlastních hodnotách. Další projevy, které jeho osobitost mohou vyjádřit, raději potlačí. Proto je podpora tvořivosti u dětí nepostradatelnou součástí výchovy²¹

¹⁷ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí*, s. 390 – 391.

¹⁸ Srov. BEAN, R. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*, s. 22 – 23.

¹⁹ Srov. DACEY, J. S.; LENNON K. H. *Kreativita*, s. 47.

²⁰ Srov. BEAN, R. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*, s. 24 – 25.

²¹ Srov. Tamtéž, s. 28 – 29.

1.4.1 Dětská výtvarná tvořivost

Výtvarná činnost je již ze své podstaty tvořivá. Dáme-li dětem za úkol něco namalovat, nemůžeme očekávat shodné výsledky, avšak všechny budou v podstatě správné.²²

Malé děti jsou přirozeně tvořivé, pokud jsou však stále podněcovány k tomu, aby kreslily pouze uvnitř linek (a jsou za to následně odměňovány), vede to k potlačování jejich přirozené tvořivosti.²³

Děti dosahují různých dovedností v různém věku a jiným způsobem. Proto pokud připravujeme pro dítě nějakou výtvarnou činnost, musíme se zamyslet nad tím, jaký má dítě temperament, a především jaké jsou jeho dovednosti.²⁴ Můžeme říci, že už malé dítě má potřebu objevovat něco nového. Již od raného věku je dobré děti seznamovat s uměním, což vede k rozvoji jejich kreativity, hravosti a v neposlední řadě i fantazie. Seznámení dětí s výtvarnou tvorbou zároveň znamená i seznámení s mnoha nástroji, materiály a technikami.²⁵ Pro děti není důležitý výsledek jejich práce, ale proces, při kterém mají možnost získávat nové zkušenosti a experimentovat. Děti během procesu tvořivosti mohou prožívat radost z úspěchu, ale na druhou stranu i zklamání z nepovedeného. Prostřednictvím míchání barev, tvoření náhodných obrázků a dotýkání se různých materiálů zkoumají svět.²⁶

1.5 Výchova k tvořivosti

Telcová a Odehnal ve své knize uvádějí, že výchova dnešních dětí často bývá taková, že tvořivost příliš nerozvíjí, může ji dokonce potlačovat. Zejména z toho důvodu, že učitelé používají ustálený a neměnný program. K rozvoji tvořivé aktivity u dítěte, nám může pomáhat volba takových instrukcí, jenž nebudou dítě omezovat a zároveň mu dají prostor k samostatné tvorbě. Samozřejmostí je, že práce není v průběhu procesu hodnocena. Pokud volíme práci ve skupinkách, musíme je vytvářet na základě podobných schopnostních úrovní. Atmosféru, vedoucí k tvořivosti, můžeme podnítit také tím, že dětem sdělíme, že od nich očekáváme tvořivou činnost, nějaký nový nápad apod.²⁷

²² Srov. UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, s. 106.

²³ Srov. STERNBERG, R. J. *Úspěšná inteligence: Jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*, s. 141.

²⁴ Srov. KOHLOVÁ, M. A. *Výtvarné činnosti pro malé děti*, s. 9.

²⁵ Srov. VONDROVÁ, P. *Výtvarné hrátky pro nejmenší aneb Tvoříme po celý rok*, s. 7.

²⁶ Srov. KOHLOVÁ, M. *200 výtvarných činností: Náměty pro tvořivost dětí od 3 let*, s. 5, 15.

²⁷ Srov. TELCOVÁ, J.; ODEHNAL L. *Úvod do pedagogické psychologie*, s. 95 – 97.

Jak podle Fichnové a Szobiové podporovat tvořivé myšlení dětí:

- a) Nehodnotit - to znamená vyhnout se větám typu „To jsi neudělal dobře...“, „Vymysli to lépe...“ apod. Je dobré povzbudit je například slovy: „Ano i takto by to šlo udělat...“.
- b) Dobrovolnost - pokud chce být nějaké dítě pouze pozorovatelem, mělo by mu to být dovoleno.
- c) Bezpečí - děti by neměly být nucené dělat činnosti, které nechtějí, nesmějí mít pocit, že jsou zkoušené (např. jestliže některé dítě nechce vystoupit samo, může si vzít kamaráda apod.)
- d) Humor - je důležité se společně s dětmi zasmát vtipným odpovědím, na druhou stranu je nutné dávat pozor, aby nedošlo ke zesměšňování.
- e) Potěšení ze hry - objevování a hledání řešení při určité činnosti by dětem mělo přinášet radost.
- f) Pochvala - i přesto, že dítě nemá příliš originální nápad, je dobré ho ocenit.
- g) Hra - připravené aktivity by měli probíhat ve formě hry, tak abychom nepřepínaly dětské síly.²⁸

Je důležité respektovat dětskou individualitu. Děti by měly mít radost z rozvoje svých schopností a do tvůrčích aktivit, činností a zážitků by měly být zapojeny tak, aby jim poskytovaly objevování jejich kreativity.²⁹ Uždil uvádí, že vychovávat k tvořivosti znamená sestavovat i ty nejobvyklejší „úkoly“ tak, aby v nich byl obsažen nějaký problém, oříšek, překážka, předpoklad k duševní práci.³⁰

1.5.1 Výchova k tvořivosti ve volném čase

Faltýsková uvádí, že pedagogové, kteří působí v zařízeních pro volný čas, v zájmových organizacích a sdruženích, mohou pro děti vytvářet takové podmínky, které dětem odhalují jejich schopnosti a možnosti je dále využívat. Výchova v těchto zařízeních by se měla zaměřovat na rozvoj jejich schopností, být mnohostrannými, flexibilními a tvořivými. Základ tvořivosti se nachází v každodenních aktivitách dětí, ale i dospělých. Rozdíl mezi školní činností a volnočasovou aktivitou je v tom, že volnočasová aktivita upřednostňuje výchovu před vzděláváním. Tvořiví jedinci mají

²⁸ Srov. FICHNOVÁ, K.; SZOBIOVÁ E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*, s. 7 – 8.

²⁹ Srov. DACEY, J. S.; LENNON K. H. *Kreativita*, s. 76.

³⁰ Srov. UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, s. 106.

tendenci trávit svůj volný čas převážně o samotě. Výjimku tvoří zájmová činnost, kdy se mohou děti plně zabývat realizací svých nápadů. Proto by neměl vychovatel vnímat tuto činnost jako neuspořádanou, ale vždy poskytnout rozmanitý a vhodný materiál, podněcující tvořivou práci dětí.³¹

Dále říká, že tvořivost je osobním projevem každého člověka, proto je dobré zaměřit se na vnitřní cítění. Jelikož jsou výsledky tvořivé činnosti projevem vlastního já, je těžké je hodnotit. Z toho důvodu se většinou i konstruktivní kritika sejde s nepochopením. Na druhou stranu, u tohoto procesu by nemělo být třeba přespřílišné chvály, protože hlavním podnětem je zde vlastní uspokojení z provedené aktivity.³²

2 Předškolní věk

V současné době je celá řada pojetí vývoje dítěte, každý z těchto přístupů významně přispívá k tomu, abychom dětem lépe porozuměli. Aby rodiče, učitelé a vychovatelé děti správně vedli, měli by se orientovat v základních koncepcích vývoje dítěte založených na různých teoriích. Na základě těchto koncepcí by měli pomáhat dítěti správně se vyvíjet a růst.³³

2.1 Proč rozvíjet tvořivost v předškolním věku?

Jak uvádí Hlavsa: „*Toto období je snad pro rozvoj tvořivosti ve všech oblastech nejpříznivější, je jakousi kritickou etapou. Charakter myšlení připomíná poetické ztvárňování: antropomorfismus a arteficialismus (zvířata a věci mají vlastnosti lidí), finalismus a fenomenismus a jiné typické znaky prekauzálních koncepcí světa jsou vyplňováním mezer v poznacích a osobitým zkreslením světa, které odpovídá této úrovni psychiky. Pohádky odpovídají fantazijnímu světu dítěte nejen svou metaforičností, ale i tvořivým zápasem dobra a zla. Tvořivost v sociální sféře umožňuje postupující decentrace dítěte – je schopno kooperovat, konfrontovat svou činnost s jinými, osvojit si v kolektivu určitou roli, respektovat perspektivu druhého na rozdíl od*

³¹ Srov. FALTÝSKOVÁ, J. *Vliv výchovných činností ve volném čase na rozvoj tvořivosti žáka. In Tvořivost v práci učitele a žáka*, s. 90 – 91.

³² Srov. Tamtéž, s. 90 – 91.

³³ Srov. ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatalního období do 8 let*, s. 14.

*vlastního hlediska. Z těchto různorodých konfrontací vychází vývoj některých schopností, např. flexibility, originality, restrukturační, využívání představivosti a fantazie. Lze již uskutečnit elementární kreativní program stimulačního charakteru.*³⁴

Hlavsa rozlišuje tři základní stadia rozvoje tvořivé aktivity dítěte. První stádium (prekreativní), v němž dochází k rozvoji určitých tvořivých aktivit, je doba od narození dítěte přibližně do jeho pěti let. Druhé stádium začíná mezi šestým až osmým rokem a trvá zhruba do 10 let. V tomto období nastává celkový pokles tvořivé aktivity dětí. Třetí stádium, které začíná mezi 10 až 11 rokem dítěte, je označováno jako stádium druhé vlny vzestupu tvořivé aktivity dětí. Toto období nazýváme stadiem kreativní aktivity, s nímž souvisí stádium první. Prekreativní aktivita je velice důležitou předcházející fází pro kreativní aktivitu ve starším školním věku.³⁵ Z toho vyplývá, že pokud by nebyla tvořivost v předškolním věku rozvíjena, mohlo by to mít důsledky, které by se projevíly právě ve starším školním věku a jak Hlavsa uvádí, období třetího stadia je významné pro dospělou podobu kreativity.³⁶

S předškolním věkem souvisí tzv. volná hra dětí, projevující se jako činnost, jejímž smyslem je především tvořivost, zábava a radost bez účelu, která má cíl sama v sobě. To, co zde vypadá jako neúnavná tvořivá aktivita dítěte, je v podstatě uspokojování značné potřeby vývoje. Tuto vývojovou potřebu jedinec uspokojuje aktivitami, které jsou pro život nezbytné. V období předškolního věku se jedná zejména o aktivity ve formě různých tvořivých her, ať už v podobě volných her, jež jsou charakteristické pro tuto vývojovou fázi, tak i výtvarných, hudebních, dramatických apod.³⁷

2.2 Charakteristika předškolního věku

Podle Nakonečného konec tohoto období představuje dovršení etapy typického dětství. Je to období od začátku čtvrtého roku až do konce šestého roku, kdy se dítě připravuje na školní docházku povětšinou v mateřské škole. Můžeme zde vidět typické rysy tohoto období - v tomto stadiu je dítě hravé, velmi pohybově živé, podléhá působení jiných osob, sdílné, emocionální a má velmi vyvinutou představivost. V tomto období nadále přetrvává dětský egocentrismus, to znamená vztahování světa k sobě, že vše v okolí

³⁴ HLAVSA, J. et al. *Psychologické problémy výchovy k tvořivosti*, s. 125 – 126.

³⁵ Srov. HLAVSA, J. *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*, s. 24 – 32.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 27.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 29.

dítěte je zde pro něj, tak aby mu bylo dobře.³⁸ Ve všem, co děti v této době dělají, se objevuje kreativita i fantazie, rozvíjí se motorické schopnosti, rozšiřuje se slovní zásoba i intelekt.³⁹ Dochází ke stále lepšímu ovládnutí jemné motoriky. Z hlediska fyzického vývoje by dítě mělo zejména v posledních letech předškolního období dosáhnout více než metrové výšky.⁴⁰

2.2.1 Motorika – tělesný a pohybový vývoj

V předškolním věku váží dítě přibližně patnáct kilogramů a měří asi sto centimetrů, s každým rokem přibývá okolo pěti až šesti centimetrů. Celkové tělesné utváření člověka je ovlivněno dědičnými vlivy, které se začínají projevovat. Dítě v tomto věku láká a fascinuje rychlý pohyb. Souhra pohybových a smyslových orgánů je již tak daleko, že dítě ke konci tohoto období dokáže používat různé nástroje, umí stříhat nůžkami, jíst příborem, zacházet s tužkou i štětcem. Dokáže skládat puzzle a různé obrazce.⁴¹ U dítěte dochází ke zlepšení pohybové schopnosti organismu, dítě je hbitější a má i lepší pohybovou koordinaci – dokáže skákat, střídat nohy při chůzi do schodů i ze schodů, zvládá modelovat věci z plastelíny a z kostek dokáže postavit složitější stavby jako pyramidy domy apod., také kresba je pokročilejší.⁴²

Dítě v předškolním věku se pohybuje celý den, kromě doby spánku. Jeho instinkt mu napomáhá k tomu, aby střídalo namáhavější pohyb celého těla, jako je například hra s míčem s pohybem méně namáhavým, například kreslením.⁴³

2.2.2 Řeč a myšlení

Řeč, jakožto výsledek našeho myšlení, je zároveň produktem naší osobnosti. Dítě se od nás učí myslet a vyjadřovat pravdivě a přesně, ovlivňujeme i jeho výslovnost.⁴⁴

Podoba mluvené řeči se v tomto věku velmi zlepšuje, dítě má slovní zásobu pět až šest tisíc slov a je schopné vyjadřovat se již v rozvitých větách.⁴⁵ Řeč se však vyvíjí postupně, ve třech letech je dítě schopné přednést jednoduchou básničku, v pěti letech je

³⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie přehled základních oborů*, s. 677 – 678.

³⁹ Srov. ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatalního období do 8 let*, s. 99.

⁴⁰ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*, s. 54.

⁴¹ Srov. MATĚJEČEK, Z.; POKORNÁ M. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*, s. 8 – 12.

⁴² Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*, s. 9 – 10.

⁴³ Srov. MATĚJEČEK, Z.; POKORNÁ M. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*, s. 12.

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 14.

⁴⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie přehled základních oborů*, s. 677.

schopno zhodnotit příkaz dospělého a podle jeho rozhodnutí se dále zachovat, a až na konci tohoto období je dítě schopno popsat takový pokyn jako je např. „Co musíš mít když... (jdeš na nákup apod.)“⁴⁶

Děti si také uvědomují rozdíly mezi oběma pohlavími a přijímají své dívčí a chlapecké role dané kulturou. Morální myšlení je založeno na poslušnosti vůči rodičům, jejich příkazům a zákazům. Formuje se zde také sociální citění, dítě začíná pociťovat různé sympatie a lítost.⁴⁷

2.2.3 Kognitivní (poznávací) vývoj dítěte

Předškolní věk je období, kdy přichází významný posun v oblasti poznávacího vývoje.⁴⁸ Z počátku, tedy ve věku tří let, dítě dokáže poslouchat příběhy a pohádky, které jsou přiměřené jeho věku. Je schopné roztrždit předměty podle barev, tvarů apod. Kostky řadí do vodorovné řady, pokouší se kreslit a jeho hry jsou realistické, ukládá panenku ke spánku apod.⁴⁹

Asi ve věku čtyř let jeho inteligence stoupá na vyšší stupeň, a to na úroveň názorného myšlení, která mu napomáhá řešit různé praktické úkoly. Podle Piagetova pokusu jsou děti schopné stanovit stejné množství korálek ve sklenicích, které mají stejný tvar, pokud však jednu sklenici vyměníme za užší, tvrdí, že korálek je zde více. Toto myšlení dítěte je však v tomto vývojovém období v pořádku.⁵⁰

2.2.4 Dětská představivost – fantazie

Předškolní věk je dobou tvořivé fantazie, ta prolíná všechny oblasti života dítěte. V tomto období je dítě živější, tvořivější a svěžejší než v ostatních vývojových etapách člověka. Bez fantazie by nemohlo být tvořivé práce. Není dobré u dětí fantazii potlačovat, zasahovali bychom tak do jejich vývoje.⁵¹ Představivost v tomto věku je velmi vyvinutá, objevuje se v kresbách a malbách, ale také ve hrách. Přispívají k ní pohádky, vyprávěné dospělými i viděné v televizi.⁵²

⁴⁶ Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*, s. 10.

⁴⁷ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie přehled základních oborů*, s. 677 – 678.

⁴⁸ Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*, s. 10.

⁴⁹ Srov. ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*, s. 103.

⁵⁰ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*, s. 58.

⁵¹ Srov. MATĚJEČEK, Z.; POKORNÁ M. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*, s. 16.

⁵² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie přehled základních oborů*, s. 677.

Dětské představy jsou stále jemnější a bohatší. Jejich fantazie je charakteristická svou citlivostí, svérázností, konkrétností a není zatížena kritickým myšlením. Je uplatňována v tvůrčích nápadech dětí. V této době je fantazie v jakési nadvládě a zasahuje i do myšlení. Svě místo má fantazie především v námětových hrách, objevuje se však i při líčení různých událostí, kdy se děti nechávají unést svou fantazií i emocemi, ať už se vyjadřují slovy nebo kresbou. Dítě si tak utváří svět, který je blízký jeho představám. Svě zážitky řadí vedle sebe tak, že mohou snadno přecházet v jiné, což vytváří jeho obrazotvornost, ta se poté stává principem tvořivosti.⁵³

2.3 Výtvarný projev v předškolním věku

J. A. Komenský přišel s poznatkem, že dítě se nesnaží pouze napodobit psaní dospělého, ale že jeho čarání vychází z „daleko hlubší potřeby. Byl pevně přesvědčen, že primitivní zobrazování souvisí s duševním životem velmi úzce a že je přímo potřebné ke zdárnému rozvoji...“⁵⁴

Kresba slouží dětem jako vyjadřovací prostředek a je pro ně současně hrou. Vývoj kresby se podobá vývoji řeči. Může být projevem mnoha schopností a zároveň ukazuje subjektivní prožívání životních situací.⁵⁵ Děti nám svými kresbami ukazují to, co se děje v jejich životě, říkají nám o sobě, o svém domově, o lidech, kteří žijí okolo nich i o celém světě. V podstatě vyjadřují to, co by neuměly říci slovy.⁵⁶

2.3.1 Vývoj výtvarných činností

Začátky výtvarného dětského projevu vznikají z čmáranic. V různých náznacích tvarů, které dítě vytvoří, vidí různé podobnosti a z nich odvozuje asociace. Z toho se pomalu utváří jednoduché symboly. Tyto symboly jsou v předškolním věku obohacovány o charakteristické rysy. Jsou to především symbolické znaky typické pro náš svět, zejména člověk, strom, slunce, květina, mrak, zvíře, auto, dům. Ze začátku je dítě umísťuje do prostoru papíru volně, až později je začne řadit do souvislostí.⁵⁷

Tříleté dítě již umí zacházet s tužkou, fixy i pastelkami. Dělá vodorovné, svislé a kruhové tvary. Tužku drží mezi ukazovákem, prostředníkem a palcem, ne celou dlaní

⁵³ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*, s. 57.

⁵⁴ UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, s. 11.

⁵⁵ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*, s. 62.

⁵⁶ Srov. MATĚJEČEK, Z.; POKORNÁ M. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*, s. 12.

⁵⁷ Srov. ROESELLOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, s. 23 – 24.

jako v předchozím období. Snaží se napodobovat kruhy, čtverce i některá písmena, což se mu zcela nedaří.

Ve čtyřech letech dítě tvaruje různé objekty z plastelíny nebo podobných materiálů, dokáže vytvořit například cukroví i jednoduchá zvířátka. Tužku drží ve třech prstech, je schopné překreslit některá písmena i tvary. Jeho kresba nebo malba už má jasný cíl, pokud se mu ale nedaří kreslit podle představy, jakou měl, označí svůj výtvar jako něco jiného.

Pětileté dítě kontrolovatelněji manipuluje s tužkou i fixem a zvládá vybarvování omalováněk. Dle vzoru kreslí tvary jako trojúhelník, čtverec i různá písmena. Podle předem naznačené linky zatím ne zcela přesně stříhá nůžkami.⁵⁸

2.3.2 Výtvarné techniky

Uždil ve své knize uvádí, že přirozený základ jak děti zobrazují svět, tvoří kreslení a malování. Nejsou to však jediné techniky, kterými se dítě může vyjadřovat. Jsou i takové techniky, které dítěti pomohou lépe se vypořádat s plochou a jednat s větší uvážlivostí, ale i hravostí. Jsou to například techniky jako vytrhávání z barevného nebo potištěného papíru, „kladení v ploše“ tzn. mozaika z různých druhů materiálu (např. kameny, dřevo, papír, konstruování, spojování). Je možné používat i techniky různých otisků a průtisků (frotáž) nebo děti nechat malovat na přírodní nebo umělé předměty. Dále Uždil zmiňuje techniku modelování. Říká, že ačkoliv je modelování, současně se spojováním a prostorovým konstruováním, lehce rozdílné od techniky kreslení a malování, je stejně významné. Je možné, že i tvary u kterých příliš nechápeme jejich smysl, mohou mít pro dítě nějaký význam.⁵⁹

2.3.2.1 Kresby dítěte v předškolním věku

Dle Uždila jsou hlavními tématy dětské kresby člověk, dům a strom.⁶⁰ První „hlavonožci“ (hlavu i tělo představuje jeden kruh, ze kterého vychází i nohy popř. ruce) a první podoby člověka vznikají většinou mezi třetím a čtvrtým rokem. Pokud je dítě podporováno v kreslení a je vystavováno pozitivním výchovným podnětům, vývoj postupuje zpravidla rychle. V šesti letech je dítě schopné nakreslit lidskou figuru

⁵⁸ Srov. ALLEN, K. E.; MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*, s. 101 – 126.

⁵⁹ Srov. UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, s. 114 – 117, 121.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 36.

zřetelněji, objevuje se zde již trup, na který nasazuje paže, hlava je více propracovaná (např. vlasy).⁶¹

Dům je vybaven mnoha věcmi, které jsou spojeny s jeho užíváním, (má okna, komín, dveře s klikou). Některé děti zobrazují domy bez přední stěny tak, aby bylo vidět, co se uvnitř děje. Nejčastěji se můžeme setkat s jednoduchými domy, bez poschodí s trojúhelníkovým štítem apod.⁶²

Dalším objektem, který děti rády zobrazují je strom. Zpočátku je to pouze trčící linka, kterou přetínají v pravém úhlu kratší vodorovné čáry. Později jsou přidány listy nebo jehličí, dítě mezi nimi ještě nerozlišuje, ty mají podobu oválů. Takovýto strom nazýváme „prastrm“. Postupem času na hlavní větve přibývají větvičky, zpravidla připojené opět v pravém úhlu. Později začnou děti rozlišovat mezi stromem jehličnatým, který bývá spojen s Vánoci a listnatým, ten mívá většinou podobu ovocného stromu s různými plody.⁶³

3 Děti a volný čas

Pávková ve své knize uvádí, že děti mají relativně hodně volného času, a tento čas tráví různorodě doma, ve škole nebo v různých institucích. Hodně dětí však tráví tento čas na veřejných prostranstvích, ulicích bez dohledu dospělých, čímž je ohrožena jejich bezpečnost i výchova. Pouze rodina nemůže uspokojit volnočasové potřeby dítěte, a proto je třeba děti vést k výchově ve volném čase, která má nepostradatelný preventivní význam.⁶⁴

3.1 Fenomén volný čas

Pávková chápe volný čas jako *„opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“*⁶⁵

⁶¹ Srov. UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*, s. 28.

⁶² Srov. Tamtéž, s. 32.

⁶³ Srov. Tamtéž, s. 34.

⁶⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 16.

⁶⁵ Tamtéž, s. 15.

Hofbauer charakterizuje volný čas jako „činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“ A dále uvádí tři hlavní funkce volného času:

- Odpočinek (obnova pracovní síly)
- Rozvoj osobnosti (spoluúčast na tvorbě kultury)
- Zábava (obnova duševních sil)⁶⁶

Dle Dumazediera by měl volný čas zahrnovat naději a očekávání, pro člověka by měl znamenat osvobození od nároků pracovního procesu i dalších zátěží, které život přináší a měl by mu přinášet rozptýlení a zábavu. Uvádí zde příklady jako divadlo nebo kino, ale také fyzický, intelektuální a umělecký rozvoj jedince, dále také tvořivost a vzdělávání.⁶⁷

Co tedy můžeme zahrnout do volného času? Je to zábava, odpočinek, rekreace, dobrovolné vzdělávání, zájmové činnosti, dobrovolná prospěšná činnost atd.⁶⁸

3.2 Volný čas dětí

Dítě v předškolním věku je plné pohybu, dovádění a her. Každé dítě je však jiné, některé vyhledává kamarády, se kterými by si hrálo, zve je domů apod. Na druhou stranu existují i děti více introvertní. Pokud se takové dítě setká s jinými dětmi, raději je pozoruje než by se zapojilo do hry. Proto je převážně na dospělém, aby děti dle jejich povahy podporoval v jejich aktivitách a tak určitým způsobem organizoval jejich volný čas.⁶⁹

Do volného času dětí neřadíme čas vyučování a činnosti, které s ním souvisí, dále sebeobsluhu, péče o osobní věci i zevnějšek. Dále sem nepatří činnosti jako jídlo, spánek, hygiena a zdravotní péče, tedy ty, které jsou spojeny s biologickou existencí jedince. To, čím se liší volný čas dětí od volného času dospělých, je potřeba pedagogického ovlivňování. Zejména z toho důvodu, že děti se ještě nedokáží orientovat v rozmanité nabídce zájmových činností, mají méně zkušeností, potřebují

⁶⁶ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 14.

⁶⁸ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia*, s. 93.

⁶⁹ Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*, s. 49.

tedy nenásilné vedení, jehož míra závisí na věku účastníků, jejich sociální a mentální vyspělosti, a také na charakteru výchovy v rodině.⁷⁰

Pávková se ve své knize zmiňuje o tom, že volný čas dětí a mládeže má z pedagogického hlediska dva úkoly.

- 1) Výchovu ve volném čase – naplňování volného času smysluplnými činnostmi, jak výchovně vzdělávacími, tak rekreačními.⁷¹ Výchova ve volném čase utváří individuálního jedince s osobitými rysy, a zároveň podporuje jeho účast mezi ostatními lidmi např. ve vrstevnické skupině. Také by člověku měla přinášet nové znalosti, dovednosti a kompetence, což se může odrazit nejen v individuálním zájmu jedince o volnočasovou aktivitu, ale i ve volbě budoucího povolání.⁷²
- 2) Výchovou k volnému času – ta by měla jedinci ukázat rozmanité zájmové aktivity, poskytnout mu orientaci v těchto činnostech a v různých oborech zájmových činností a pomoci mu naleznout tu, která mu umožní seberealizaci i uspokojení.⁷³

3.3 Pedagogika volného času

Výchovou ve volném čase i výchovou k volnému času se zabývá jedna z disciplín pedagogiky a to pedagogika volného času.

Pokud bychom hledali nějaké jednoduché vysvětlení tohoto oboru, můžeme říct, že pedagogika volného času se zabývá tím, co dělají děti a mládež, když nejsou ve škole. Je to jedna z pedagogických disciplín zabývající se volným časem dětí, mládeže i dospělých.⁷⁴

Pedagogika volného času se snaží ovlivnit trávení volného času zejména svým úsilím o to, aby děti a mládež pochopily, jak trávit svůj volný čas tak, aby byl jedinci prospěšný, reguloval jeho individuální zájmy, umožňoval jeho seberealizaci a přinášel mu pocit uspokojení. Toto vše má také funkci preventivní, neboť tím předcházíme nežádoucímu chování mládeže (např. agresivita, delikvence apod.).⁷⁵

⁷⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 15.

⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 20.

⁷² Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 18.

⁷³ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 20.

⁷⁴ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia*, s. 92.

⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 93.

„Prevence je ve výchově účinnější a také podstatně levnější než náprava chyb a převýchova. A právě kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.“⁷⁶

3.4 Pedagog volného času

„Úkolem pedagogů volného času je odkrýt volný čas jako svobodný prostor pro nové životní zkušenosti ostatních.“⁷⁷

Právě vhodné ovlivňování pedagogy volného času je jednou z neúčinnějších preventivních funkcí výchovných problémů, jimiž mohou být např. projevy agresivity nebo drogová závislost. Pedagog volného času by měl dokázat vytvořit při práci s dětmi a mládeží pohodu a bezpečné a tvořivé ovzduší. Měl by se zabývat uspokojením individuálních potřeb každého jedince a rozvíjet jeho zájmy i zvláštní schopnosti. To by však nebylo možné bez zájmu a pochopení individuálních potřeb každého dítěte, a bez dovednosti je motivovat. Úkolem pedagoga volného času je také podporovat nápaditost, tvořivost, zájem i vzdělávání, a neobejde se ani bez komunikativních dovedností.

Tato profese tedy obsahuje široké pedagogické působení, což může být náročné. Zařízení, v nichž pedagog volného času působí, jsou velmi různorodá a to jak funkcemi, tak i obsahem rozmanitých činností. Pedagogové volného času musí být připraveni na práci s účastníky všech věkových skupin.⁷⁸

Na rozdíl od učitele není pedagog volného času svázán osnovami ani klasifikací, což mu umožňuje, uplatnit pedagogickou tvořivost a užívat kladnou motivaci v co nejširší míře.⁷⁹

3.5 Zájmová výtvarná výchova

Pojem zájmová výtvarná výchova označuje takové formy výtvarných aktivit, které probíhají dobrovolně v čase mimo vyučování - tedy ve volném čase dětí a mládeže. Cílem zájmové výtvarné výchovy je přispět k všestrannému a harmonickému rozvoji osobnosti dětí a mládeže, dále přispět k ušlechtilému využívání volného času, a k prohloubení výtvarných schopností, výtvarného myšlení a estetického cítění.⁸⁰

⁷⁶ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 16.

⁷⁷ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*, s. 92.

⁷⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 40.

⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 40.

⁸⁰ Srov. BANÁŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 275

Oblast výtvarné činnosti ve volném čase Pávková řadí mezi esteticko-výchovné zájmové činnosti. Výtvarné aktivity se zaměřují především na rozvoj výtvarného projevu, výchovu vkusu a rozvoj tvořivosti. Vlastní tvořivé činnosti jsou nejvýznamnější, především z toho důvodu, že jsou pro jedince silnou motivací, a přináší emocionálně cenné a nové zážitky.

Mezi výtvarné zájmové činnosti řadíme aktivity, které člověku umožňují osvojení výtvarné skutečnosti. Jedná se o uplatňování různých výtvarných technik (např. kresba, malba, modelování nebo grafické techniky). Dále různé výtvarné experimenty a práce s výtvarnými pomůckami (např. hry s barvami, práce s různými materiály apod.). Náleží sem i práce s literaturou, která se zabývá výtvarným uměním, a návštěvy výstav s výtvarnou tematikou. I toto slouží k pochopení výtvarného umění.⁸¹

3.5.1 Výtvarná výchova

Výtvarná výchova v sobě skrývá osobité rysy, přičemž tím nejvýznamnějším z nich je fakt, že má všestranně sjednocující charakter. Dochází zde k aktivizaci všech stránek osobnosti. Spojují se zde smyslové poznatky s rozumovými vědomosti, citovými zážitky i dosavadními znalostmi a návyky. Je zde uplatňováno i vnímání a vyjadřování tvůrčí schopnosti. Výsledný výtvarný projev v sobě pojí fantazii spolu s racionálním myšlením.

Ve výtvarné výchově, klademe důraz na takové činnosti a formy vyučování, které pozitivně ovlivňují vědomí jedince a příznivě působí na rozvoj jeho specifických schopností. Výchovně-vzdělávací proces je realizován v úzkém spojení činnosti duševní i fyzické. Jeho součástí je aktivní tvořivá práce, praktické pokusy řešit výtvarné problémy, experimentování s materiálem apod. Vzniká zde kresba, malba, nebo určitý výrobek. Během tohoto procesu si jedinec odnáší nové poznatky a zkušenosti, ale zároveň viditelný výsledek své práce.⁸²

⁸¹ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. *Pedagogika volného času*, s. 100.

⁸² Srov. BANÁŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 14 – 16.

4 Didaktika výtvarné výchovy

Didaktika výtvarné výchovy se zabývá složkou teoretickou i praktickou. Vychází ze všestranné pedagogicko-psychologické přípravy, která staví na odborných výtvarně praktických dovednostech a znalostech z výtvarného umění, a navazuje na poznatky z pedagogické praxe. Pomáhá objevovat zákonitosti formování osobnosti žáka a měla by napomáhat správnému řízení výchovné činnosti tak, aby si žáci osvojili požadované schopnosti a zároveň byla rozvíjena jejich osobnost.⁸³

Didaktika výtvarné výchovy přináší základní informace o specifčnosti metodické práce při výuce výtvarné výchovy, zabývá se prací v různých zájmových útvarech výtvarné výchovy a nezapomíná ani na otázku osobnosti učitele výtvarné výchovy.⁸⁴

4.1 Didaktické zásady výtvarné výchovy

Didaktické zásady by měly být obecnými směrnicemi, jenž podporují efektivnost pedagogického procesu, který probíhá mezi vychovatelem a účastníkem tohoto procesu. Ukazují, jaký by měl být obsah výuky, metody, formy i vyučovací prostředky. Ve výtvarné výchově se jednotlivé didaktické zásady kombinují podle současné potřeby pedagogické praxe.⁸⁵

Dle Juska jsou nevyhnutelné tyto didaktické zásady:

- Zásada výchovného vyučování (formování volných, morálních a pracovních vlastností přispívajících k rozvoji jedince).
- Zásada spojení teorie s praxí (např. ověření teoretické znalosti o míchání barev v praxi).
- Zásada individuálního přístupu (respektování osobnosti jedince).
- Zásada názornosti (osvojování poznatků např. o přírodě prostřednictvím přímého styku nebo jejího zobrazení).
- Zásada uvědomění a aktivity (aktivní postoj žáka k činnosti s cílem dosáhnout co nejlepšího výsledku).

⁸³ Srov. BANÁŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 12, 17.

⁸⁴ Srov. Tamtéž, s. 18.

⁸⁵ Srov. Tamtéž, s. 141 – 142.

- Zásada přiměřenosti (zohlednění věku, zkušeností, tělesné a duševní vyspělosti účastníků).
- Zásada soustavnosti a postupnosti (každý nový poznatek by měl navazovat na předchozí znalosti, a tak by měla vznikat uspořádaná logická soustava).
- Zásada trvalosti (aby se nové poznatky staly pevnými a bylo možné k nim přiřazovat další).
- Zásada vědeckosti (pedagog by měl ve své práci využívat a respektovat poznatky z různých vědeckých oblastí jako např. psychologie a pedagogiky).⁸⁶

4.2 Plánování výtvarné činnosti

Výtvarné činnosti musí mít předem připravený plán, který bude založen na promyšleném systému a logické posloupnosti. Existují tři okruhy, kterými se musí pedagog při přípravě na samotnou výtvarnou činnost zabývat.

Pedagogicko-didaktické pojetí: pedagog musí brát ohled na již zmíněné platné didaktické zásady a výchovné principy. Jde zde také o postup návaznosti od nejjednoduššího k nejobtížnějšímu a předcházení tomu, aby byly opakovány různé techniky, náměty a pracovních postupy.

Materiálně-technické pojetí: jedná se především o vybavenost zařízení didaktickými pomůckami, prostorovými možnostmi, dostupností výtvarných materiálů. Ohled bychom měli brát také na možnost vycházek do přírody, návštěvu galerie apod.

Organizačně-koordinační pojetí: do této oblasti řadíme akce školy, činnosti různých organizací. Vliv má ale také roční období a v úvahu musíme brát i společenské prostředí, ve kterém se zařízení nachází. Patří sem i využívání znalostí získaných v jiných předmětech.⁸⁷

4.2.1 Příprava výtvarné činnosti

Součástí plánování výtvarné činnosti je její samotná příprava, tj. souhrn veškerých činností, který tvoří základ pro dosažení výchovně-vzdělávacích cílů pro danou aktivitu. Tato příprava se skládá ze tří částí.

⁸⁶ Srov. BANÁŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 142 – 149.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 295 – 296.

- Předběžná příprava
- Materiální příprava
- Písemná příprava⁸⁸

Předběžná příprava:

V této fázi si musíme položit tyto tři základní otázky:

Čeho chceme z hlediska výchovně-vzdělávacího dosáhnout - jaký bude mít činnost smysl a význam. Musíme se zamyslet nad tím, jaké poznatky, zkušenosti a dovednosti by si měl jedinec osvojit. Pokud stanovíme více cílů, musíme si ujasnit prvořadý cíl a ty, které budeme uplatňovat jako vedlejší.

Jak budeme postupovat, abychom stanovené cíle splnili. Upřesníme si obsah činnosti účastníka i pedagoga. Určíme co má účastník řešit, na čem bude pracovat, co má pozorovat a vnímat tak, aby si osvojil nové dovednosti a poznatky. Pedagog by si měl stanovit, co chce žákům říci, a ukázat, co od nich požaduje, aby účastníci pochopili, co je jejich úkolem. Případně si zopakuje své vědomosti a technologické postupy, které bude v činnosti využívat.

Jaké prostředky k tomu použijeme. To je výběr prostředků a materiálních podmínek, bez kterých se výtvarný proces neobejde.⁸⁹

Materiální příprava

V předchozí fázi jsme si didaktické pomůcky, které budeme potřebovat, již určili. Teď přichází na řadu kontrola těchto prostředků, technického stavu, dostatku materiálu popřípadě jeho doplnění apod. Dále by si pedagog měl připravit příběhy, fotografie, obrázky a jiné podklady vhodné pro motivaci.⁹⁰

Písemná příprava

Nyní se dostáváme k písemné přípravě, v níž zaznamenáme všechny naše myšlenkové představy a úvahy. Zpřesňuje a konkretizuje vše, co bylo řečeno v předchozích fázích. Při samotné výtvarné činnosti se pro pedagogy může stát jakýmsi vodítkem.⁹¹

⁸⁸ Srov. BANAŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 315.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 315 – 316.

⁹⁰ Srov. Tamtéž, s. 316.

⁹¹ Srov. BANAŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 317.

K písemné přípravě patří i všeobecné orientační údaje, mezi které můžeme zařadit:

- Úkol – obsahuje problém, který mají účastníci řešit, co mají vytvořit a zhotovit.
- Motivace – prostředek, kterým lze účastníka aktivizovat, a stimulovat k tvořivosti.
- Výchovně technické informace – zde uvedeme formy a techniky výtvarné činnosti a zaznamenáme konkrétní postup výtvarné činnosti.
- Vzdělávací a výchovný cíl – výstižně zformulujeme obsah cíle.⁹²

5 Motivace

„Lidská motivace je velmi složitá a individuálně odlišná.“⁹³

5.1 Pojem motivace

Pro bližší seznámení s tímto pojmem jsem vybrala tyto definice:

Schneider a Schmalt říkají, že: *„Motivace vyjadřuje aktuální stav ‚být motivován‘ jako celek emocionálních a kognitivních procesů, které řídí a podněcuje chování.“⁹⁴*

Čáp uvádí: *„Termín motivace je odvozen z latinského movere – hýbati, pohybovati. Velmi obecně formulováno, motivace znamená souhrn hybných momentů v činnostech, prožívání, chování a osobnosti. Hybnými momenty rozumíme to, co člověka podněcuje, pobízí, aby něco dělal, reagoval, nebo naopak, co ho tlumí, co mu zabraňuje něco konat, reagovat. Motivace dodává činnosti, našemu prožívání a chování jednak energii, jednak směr. Aktivizuje a zároveň směřuje.“⁹⁵*

⁹² Srov. BANAŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 318.

⁹³ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 92.

⁹⁴ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie: přehled základních oborů*, s. 381.

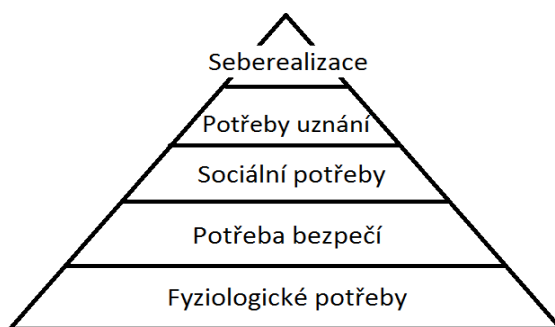
⁹⁵ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 92.

5.2 Motivace v tvořivé činnosti

Úkolem motivace v tvořivé činnosti je probudit v účastnících procesu zájem o danou problematiku, vyvolat v nich jakousi potřebu něco vytvořit.⁹⁶

Jak již bylo řečeno v předchozí definici, motivace je v podstatě soubor hybných činitelů v činnosti, které jedince buď podněcují, nebo tlumí.⁹⁷ Nakonečný říká, že motivace vystupuje jako vnitřní duševní proces, který se poté stane motivačním stavem označovaným jako potřeba. Člověk se tedy nachází ve stavu určitého napětí a má touhu tuto potřebu uspokojit. Tento stav můžeme označit jako stav jakéhosi nedostatku, který má být odstraněn⁹⁸

Z psychologického hlediska jsou potřeby děleny do několika skupin, například potřeby fyziologické, k nimž řadíme např. potřebu spánku apod.⁹⁹ Teorii hierarchie potřeb vytvořil Maslow, dnes je známá jako Maslowova pyramida potřeb. Ta je založena na pěti vzestupně uspořádaných skupinách. Ve spodní části se nachází fyziologické potřeby spolu s potřebou bezpečí, ty jsou označovány jako nižší neboli nedostatkové. Tři skupiny v horní části, tj. sociální potřeby, potřeba uznání a seberealizace, představují potřeby vyšší neboli růstové. Maslow říká, že uspokojování vyšších hierarchických potřeb by mělo být zahájeno až po uspokojení potřeb na nižší hierarchické úrovni. Právě nejvyšší potřeba seberealizace je uspokojována možnostmi vzdělávání, dobře vykonané práce apod.¹⁰⁰

Obr. 1 Maslowova teorie hierarchie potřeb

⁹⁶ Srov. BANAŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy*, s. 308.

⁹⁷ Srov. PETROVÁ, A. *Tvořivost v teorii a v praxi*, s. 44.

⁹⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*, s. 456.

⁹⁹ Srov. PETROVÁ, A. *Tvořivost v teorii a v praxi*, s. 44.

¹⁰⁰ Srov. TURECKIOVÁ, M. *Řízení a rozvoj lidí ve firmách*, s. 59, 60.

Seberealizace znamená, že by člověk měl nacházet sám sebe ve smysluplné činnosti, která vede k rozvoji dovedností a uplatnění schopností - člověk se tak stává osobností.¹⁰¹

Na uspokojování určitých potřeb je založena i tvořivá činnost. Patří sem zejména:

- potřeba získávat nové poznatky;
- potřeba aktivity, produkce, tvorby;
- potřeba ocenění a respektu, včetně vnitřního sebeocenění.¹⁰²

5.3 Druhy motivace ve výtvarné výchově

Slavík v rámci výtvarné výchovy rozlišuje tři klíčové druhy motivace, které je možno využívat v běžné praxi. Jsou těsně spjaty a mohou se navzájem překrývat a ovlivňovat.

Řadí sem:

- 1) Sociální motivaci - zaměřuje se na získávání pocitu bezpečí, lásky a určitého vlivu v sociálním prostředí, např. „budu se snažit, abych udělal radost svým rodičům“.
- 2) Výkonovou motivaci – záměrem je osamostatnění osobnosti a zhodnocování nebo obrana vlastního Já. V souvislosti s touto motivací mají děti dva základní požadavky, prvním je potřeba úspěšného výkonu, druhým pak potřeba vyhnout se neúspěchu.
- 3) Poznávací motivaci – ta je založena na zvědavosti a zkoumání, neboť každý člověk má potřebu zkoumat své okolí. Projevem poznávací motivace je kladení otázek a následné hledání odpovědí.¹⁰³

5.4 Motivace dětí ve výtvarné činnosti

Motivace ve výtvarné činnosti slouží v první řadě k tomu, aby se děti seznámily s tématem výtvarné aktivity, s potřebným materiálem, pomůckami, nástroji a podklady, s nimiž budou pracovat. Děti mají možnost získat nové zkušenosti a obohatit se o nové zážitky, motivace přispívá i k rozvoji jejich fantazie, tvořivosti a k oživení práce.

¹⁰¹ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 209.

¹⁰² Srov. PETROVÁ, A. *Tvořivost v teorii a v praxi*, s. 44.

¹⁰³ Srov. SLAVÍK, J. *Kapitoly z výtvarné výchovy II. (hodnota, osobnost, motivace)*, s. 73 - 76

Jaké formy motivace se používají při výtvarné činnosti dětí? Mohou to být různé pohybové hry, vycházky do přírody, básničky, příběhy, pohádky, písničky nebo hudební ukázky související s tématem aktivity. Řadíme sem také různé ukázky ilustrací a obrázky z časopisů a knih.

Na základě zkušeností a prožitků získaných vlivem předložených námětů si děti mohou vytvořit určité představy, které dále využijí ve svých výtvarných dílech.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Srov. VONDROVÁ, P. *Výtvarné hrátky pro nejmenší aneb Tvoříme po celý rok*, s. 9.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Poznatky, které jsem shromáždila v teoretické části mé práce, jsou podkladem pro realizaci projektu, jenž je určen dětem předškolního věku.

6 Charakteristika výtvarného projektu

Tématem praktické části je výtvarný projekt, který jsem nazvala „Výtvarné čarování“. Jeho podstatou je rozvoj dětské tvořivosti. Mou snahou bylo vybrat takové výtvarné aktivity, které by byly v souladu se schopnostmi charakteristickými pro děti předškolního věku tak, aby je děti zvládly uskutečnit, a aby rozvíjely jejich schopnosti a tvořivost.

Inspirací pro výběr výtvarných technik mi byla Uždilova kniha, v níž pojednává o vhodných výtvarných technikách pro děti daného věku. V projektu se tak objevuje kresba, malba, koláž, modelování, prostorová tvorba a frotáž.

6.1 Místo realizace

Projekt byl realizován v mateřské škole v Pavlově (okres Jihlava), kde jsem vykonávala praxi v rámci studia. V době realizace mého projektu zde bylo zapsáno 28 dětí ve věku 2,5 až 6 let a působily zde dvě učitelky. Vyučování mateřské školy probíhá podle vzdělávacího programu MŠ Pavlov „Pohádková školka“.

6.2 Cíle projektu

Každá výtvarná činnost obsažená v projektu obsahuje výchovný a vzdělávací cíl, který je u jednotlivých činností uveden, jedná se o rozvoj jemné motoriky, představivosti, zručnosti, rozšiřování si různých vědomostí apod.

Hlavním cílem celého projektu je rozvoj tvořivosti za pomoci různých výtvarných aktivit, které si děti mohou osvojit a vyplňovat jimi i svůj volný čas, a jež přispějí k rozvoji jejich osobnosti. Snahou bylo děti v tvorbě podporovat a vést je k samostatnosti i spolupráci v rámci skupiny.

6.3 Postup činností

Pro tento projekt jsem zvolila čtyři výtvarné činnosti. Každé činnosti předcházela motivace, jejímž úkolem bylo dětem danou činnost přiblížit a nadchnout je k další aktivitě. Zvolila jsem motivační hru, písničku a rozmluvu s dětmi o různých námětech. Po motivaci následovala samotná výtvarná činnost.

6.4 Výtvarné činnosti

6.4.1 Podmořský svět

Úkol

Vytvořit pomocí kresby voskovkami, malby vodovými barvami a koláží z barevných papírů moře s rybkami a různými mořskými živočichy.

Motivace

Zahráli jsme si hru „Rybičky, rybičky, pojdte do sítě“ (viz. příloha). Povídali jsme si o tom, co žije v moři za ryby a živočichy, a co všechno bychom asi v mořských hlubinách mohli najít. Přečetli jsme si pohádku „O rybce cestovatelce“ (viz. příloha).

Výtvarně technické informace

Použité výtvarné techniky: kresba, malba, koláž.

Děti kreslily na čtvrtku velikosti (A4) (na šířku) voskovkami různé ryby, vodní živočichy, rostliny, dno moře apod. Následně namalovaly vodovými barvami přes celý obrázek vodu s využitím různých barevných odstínů a do obrázku vlepily rybičky vystřižené z barevného papíru.

Materiál

Čtvrtka (kreslicí karton) A4, voskovky, vodové barvy, štětec, kelímeček, barevné papíry, lepidlo, nůžky, šablony ryb z tvrdého papíru, pohádka „O rybce cestovatelce“.

Vzdělávací a výchovný cíl

- Rozvoj fantazie;
- rozvoj výtvarného myšlení prostřednictvím přenosu počáteční fantazijní idey o mořských hlubinách;

- rozvoj jemné motoriky;
- osvojení si použitých výtvarných technik;
- rozvoj výtvarných dovedností, zejména zapouštění vodových barev do sebe; osvojení si znalosti o reakci vodové barvy s voskovkou;
- rozvoj technické výtvarné dovednosti stříhání a lepení.

Hodnocení

Průběh činnosti:

Výtvarné činnosti se zúčastnilo 21 dětí, pracovalo se postupně, vyrábělo vždy šest dětí u jednoho stolku, kde se všechny vystřídaly.

Před samotnou činností, jsme si všichni zahráli hru „Rybičky, rybičky pojdte do sítě“. Poté jsme pracovali ve skupince šesti dětí. Všichni jsme si sedli ke stolečku a povídali si, co žije v moři za živočichy nebo co bychom vůbec mohli v mořských hlubinách nalézt. Děti kreslily voskovkami vše, co je k podmořskému světu napadlo. Takto se vystřídaly postupně všechny.

Druhý den jsme pokračovali v malování vody. Opět jsme pracovali ve skupince po šesti. Nejdříve jsem dětem aktivitu z předešlého dne připomněla, a poté jsem přečetla každé skupince pohádku „O rybce cestovatelce“, po které děti nakreslily přes celý formát papíru vodu, poté jsme nechali obrázek uschnout.

Třetí den jsme obrázek dotvořili. Opět jsme pracovali ve skupinkách po šesti. S dětmi jsme si připomněli, co jsme v předchozích dnech kreslili, malovali a opět si řekli, co žije v moři za zvířátka. Poté jsme s dětmi začali obkreslovat podle šablon na barevné papíry ryby, které děti následně vystřihly a nalepily na obrázek s mořským světem.

Reflexe činnosti:

Při této činnosti měly děti za úkol vytvořit „podmořský svět“. Děti měly mnoho nápadů, co by do mořských hlubin mohly nakreslit. Ze všeho nejvíce mne však zaujal nápad jednoho chlapce, který vymyslel podvodního robota, a neváhal ho ve své kresbě zobrazit. Pokud bych měla zhodnotit výtvarnou činnost myslím, že většina dětí se svého úkolu zhostila velmi dobře. Některé děti je však třeba k činnosti motivovat, jinak nemají chuť se výtvarných aktivit zúčastnit. Nakonec, však všechny děti svůj obrázek vytvořily

a dokončily. Je zde však patrný věkový rozdíl mezi dětmi. Výtvořily nejmenších dětí by se daly přirovnat k čaranicím, jak ve své knize uvádí Uždil. U větších dětí už můžeme vidět snahu o reálné zobrazení mořských živočichů. Myslím si však, že na výsledku nezáleží tolik jako na procesu tvoření, který mohu zhodnotit kladně, neboť většina dětí tvořila se zájmem. Všechny děti se do aktivity zapojily a myslím si, že při malování mořské vody se nejvíce projevila jejich fantazie. Snad nikdo nenamalovat vodu pouze modrou. Nakonec si děti při obkreslování a vystřihování ryb z barevných papírů velmi dobře procvičily jemnou motoriku.

6.4.2 Postýlkové strašidýlko

Úkol

Vytvořit látkové strašidlo.

Motivace

Četba pohádky „O strašidlu Bubínkovi“ (viz. příloha). Povídání o tom, jak asi takové strašidýlko může vypadat, kde může bydlet apod.

Výtvarně technické informace

Použitá technika: prostorová tvorba.

Děti měly za úkol doprostřed připraveného látkového čtverce vložit zmačkaný papír, a poté podvázat kouli z papíru provázkem. Koule tvořila hlavu strašidla a provázek krk. Poté děti kreslily pomocí fixů oči, ústa apod. Tělo strašidla kreslily rovněž fixy, navíc na něj tiskly tiskátky různé motivy.

Materiál

Pohádka „O strašidlu Bubínkovi“, čtverce látky cca 30x30 cm, papíry, provázek, fixy, razítka.

Vzdělávací a výchovný cíl

- Rozvoj fantazie;
- rozvoj výtvarného myšlení prostřednictvím přenosu počáteční fantazijní idey při výzdobě strašidýlka;

- rozvoj jemné motoriky;
- rozvoj prostorové představivosti;
- osvojení si nové výtvarné techniky (prostorová tvorba);
- rozvíjení si vědomostí o tom, jak reaguje barva, v tomto případě fix, po nanesení na látku;
- rozvoj technické výtvarné dovednosti (mačkání).

Hodnocení

Průběh činnosti:

Aktivity se zúčastnilo 17 dětí. Opět jsme pracovali po skupinách, ve kterých bylo přibližně 6 dětí, s kterými jsem pracovala u jednoho stolku. Nejprve jsem jim přečetla pohádku, poté jsme si povídali o strašidélkách a dále jsem jim vysvětlila, co budeme dělat. Každý dostal papír, čtverec látky a provázek, z nichž si děti vytvořily strašidýlko, jež dále za pomoci fixů a razítek dozdobily.

Reflexe činnosti:

Největší radost měly děti asi z toho, že směly zmačkat papír, který měly položený před sebou. Velmi mne ale překvapilo, že snad žádné dítě nebylo schopné kuličku papíru do látky zabalit tak, aby dostalo podobu strašidla, s tím jsem většinou musela pomáhat. Konečné zdobení strašidla však děti velmi zaujalo – nejspíš proto, že měly možnost kreslit a tisknout na jiný materiál než je papír.

Úkol

Děti měly za úkol pomocí výtvarné techniky, která se nazývá frotáž, vytvořit (vykouzlit) obrázek, a následně ho dle vlastní fantazie dotvořit.

Motivace

Nejprve jsme si zahráli hru „Kouzelník“. Poté jsme si povídali o kouzlení, zeptala jsem se, zda děti umí nějaká kouzla a jestli je nechtějí předvést, nebo jestli byly na nějakém kouzelnickém představení apod. Poté jsem ji oznámila, že si vyzkoušíme výtvarné kouzlení.

Výtvarně technické informace

Použitá výtvarná technika: frotáž.

Děti měly při této technice za úkol zlehka přejíždět přes papír tak, aby se jim objevila struktura předmětu, který si pod papír vložily.

Materiál

Měkký papír velikosti A4, voskovky, zvířátka vystřihnuté z tvrdého papíru a jiné vzory, látka vhodná k frotáži.

Vzdělávací a výchovný cíl

- Rozvoj fantazie;
- rozvoj výtvarného myšlení prostřednictvím dotváření obrázku dle své fantazie;
- rozvoj jemné motoriky;
- rozvoj logického myšlení (uvědomění si toho, že předměty je nutné dát pod papír, a zamyšlení nad tím kam je dám, tak aby se nepřekrývaly apod.);
- osvojení si nové výtvarné techniky;
- rozvoj představivosti.

Hodnocení

Průběh činnosti:

Celé činnosti předcházela pohybová hra, do níž se zapojily všechny děti najednou. Poté jsme se opět rozdělili a pracovali po skupinkách šesti dětí. Nejprve jsme si s dětmi povídali o kouzlení. Pak jsem dětem vysvětlila, jak mají postupovat, a rozdala jim papíry a donesla voskovky a předměty k tvorbě.

Reflexe činnosti:

Největší problém bylo dětem (především těm menším) vysvětlit, že při této technice je nejlepší voskovku položit na plochou stranu a takto přejíždět přes papír. Avšak i když děti hustě kreslily druhou ostřejší stranou, zvířátka se objevovala také, proto jsem je nechala tvořit si podle jejich fantazie. Nakonec jsem děti nechala jejich obrázky

dokončit tak, že si obrazce, které se jim objevily, dotvořily podle toho, co jim připomínaly.

Myslím si, že tato aktivita se dětem velmi líbila, protože není příliš náročná. Děti se nemusí zamýšlet nad tím, co a jak namalovat, což jim dělá občas také problém. Například u kreslení „podmořského světa“ se mnoho dětí ptalo, jak mají rybu nakreslit apod., což je u této aktivity jednodušší. Na druhou stranu zde zase děti musely přemýšlet nad tím, jak obrázek dokončit, a také kam zvířátko (nebo cokoli co překreslovaly) položit, aby se věci příliš nepřekrývaly.

6.4.3 „Sluníčko, sluníčko popojdi maličko“

Úkol

Děti měly za úkol vymodelovat z modelovací hmoty sluníčko sedmitečné, a poté vystříhnout list z barevného papíru, na který ho umístí.

Motivace

Nejprve jsem dětem zahrála na klavír písničku „Sluníčko, sluníčko popojdi maličko“, a poté jsme si povídali o tom, co v té písničce slyšeli, a jestli ví, že se zde mluví o berušce. Následně jsme si řekli, kdo vlastně beruška je, a jak vypadá.

Výtvarně technické informace

Použitá výtvarná technika: modelování.

Děti modelovaly sluníčko sedmitečné. Nejprve vytvořily kuličku, kterou lehce zplacatily. K ní poté přilepily hlavu, také vytvořenou pomocí kuličky, následně vymodelovaly oči, tečky apod.

Materiál

Modelovací hmota, podložka, barevný papír, nůžky.

Vzdělávací a výchovný cíl

- Rozvoj jemné motoriky;
- rozvoj prostorové představivosti;
- rozvoj znalostí o modelovací technice a možnostech jejího využití;

- osvojení znalosti práce s modelovací hmotou;
- rozvoj citu pro modelovací materiál.

Hodnocení

Průběh činnosti:

Nejprve jsme si všichni zazpívali písničku, a poté jsme se opět rozdělili k práci ve skupinkách po šesti dětech. U stolečku jsme si povídali o berušce, o tom jak vypadá, a ukázali jsme si ji na obrázku. Poté jsem dětem sdělila, co bude jejich úkolem, a rozdala jsem jim nástroje a modelovací hmotu a děti začaly tvořit.

Reflexe činnosti:

Většina dětí byla z této výtvarné aktivity nadšená, ihned začaly z hmoty modelovat, možná také proto, že hmota měla jinou konzistenci než plastelína, kterou v mateřské školce většinou používají, ale byla hodně měkká a po zahřátí trochu mazlavá, to děti opravdu zaujalo. Musím ale říct, že tato činnost byla asi nejnáročnější, zejména s menšími dětmi, které ještě nedokázaly například udělat z hmoty kuličku, ale i přesto je bavilo si s hmotou hrát, válet hady apod. A o to jde v tvořivém procesu především. S většími dětmi jsme ale nakonec berušky vyrobili (s menší pomocí) zvládli. Nakonec si děti vždy u druhého stolečku vystříhly list, menším dětem bylo opět třeba pomoci, a na ten jsme berušku umístili.

ZÁVĚR

V teoretické části bakalářské práce jsem se zaměřila na taková témata, která měla sloužit k hlubšímu pochopení a seznámení se s problematikou a realizací výtvarné tvořivosti. Dle mého názoru, bez pochopení významu tvořivosti, typického chování dětí předškolního věku, vhodné motivace a poznatků jak naplánovat výtvarnou aktivitu, by nebylo možné výtvarný projekt rozvíjející dětskou tvořivost realizovat. Myslím si, že během práce na teoretické části jsem si osvojila mnoho nových poznatků a prohloubila svoje vědomosti.

Hlavním cílem praktické části bylo pomocí výtvarných aktivit, vhodných pro děti v předškolním věku, rozvíjet výtvarnou tvořivost. Šlo mi také o to, aby děti poznaly různé techniky a osvojily si je tak, aby je byly schopny využívat i ve svém volném čase. Zvolila jsem proto takové činnosti, které jsou jednoduché k realizaci a mají pro toto nejlepší předpoklady.

Pokud bych měla zhodnotit, zda jsem těchto cílů dosáhla, musím se nejprve zamyslet nad celým procesem výtvarného tvoření s dětmi. Někdy není lehké děti v tomto věku k výtvarné činnosti motivovat, jsou tací, kteří se na výtvarné tvoření těší, ale i ti, které je třeba k této činnosti vhodně motivovat, protože mají tendenci se těmito činnostem vyhýbat, a během aktivity je nutné je stále pobízet. Je otázkou, co by mohlo být důvodem tohoto chování. Jak jsem vypožadovala, jednou z možných příčin může být tendence některých dětí kreslit „reálně“, neboť pokud jim to nejde, ztrácí k výtvarnému tvoření chuť. Toto jsem pozorovala zejména u první aktivity, v jejímž rámci měly děti nakreslit vodní živočichy. U dalších aktivit nebylo třeba tohoto zobrazování, a proto si myslím, že bavily všechny děti.

Výtvarných aktivit se nakonec účastnily všechny děti. Některé s menší, jiné s větší chutí. Když jsem je při procesu tvoření pozorovala, myslím, že všechny si alespoň v některých aktivitách našly to, co je bavilo, a z konečného produktu měly radost. Nejvíce je zaujaly ty výtvarné aktivity, které buď neznaly, nebo je v mateřské škole často nedělají. Byla zde vytvořena pozitivní tvořivá atmosféra, která děti podněcovala k tvořivé hře, a to vše vedlo k rozvoji jejich tvořivosti.

Jsem velice ráda, že jsem si realizaci výtvarného projektu vyzkoušela, neboť jsem získala nové zkušenosti a podněty hodící se do další praxe.

SEZNAM POUŽITÝCH ZROJŮ

ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-055-0.

BANAŠ, J., GERÓ, Š., JUSKO, A. et al. *Didaktika výtvarnej výchovy.* Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1989. ISBN 80-08-00013-9.

BEAN, R. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte.* Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-035-9.

ČAČKA, O. *Psychologie dítěte.* 3. aktualiz. vyd. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

DACEY, J. S., LENNON K. H. *Kreativita.* Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-903-9.

Fenomén kreativity: Kreativita, umelecké myslenie, estetické hodnotenie a intermedialita. Zborník vedeckých štúdií z medzinárodnej konferencie Fenomén kreativity. Bratislava: Vysoká škola múzických umení v Bratislave, 2010. ISBN 978-80-89439-04-1.

FICHNOVÁ, K., SZOBIOVÁ E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: Náměty k RVP pro předškolní vzdělávání.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-323-9.

GARDNER, H. *Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3.

HLAVSA, J. et al. *Psychologické problémy výchovy k tvořivosti.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. ISBN 14-464-81.

HLAVSA, J. *Psychologické metody výchovy k tvořivosti.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

Hranostaj.cz: *Sbírka nejen skautských her* [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.hranostaj.cz/hra872>>.

JÁNSKÝ, P. Já, písnička 1: Zpěvník pro žáky základních škol, Cheb: Music Cheb. ISBN 80-85925-01-X.

KOHLOVÁ, M. A. *Výtvarné činnosti pro malé děti*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-891-0.

KOHLOVÁ, M. *200 výtvarných činností: Náměty pro tvořivost dětí od 3 let*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-417-6.

MACHOLDOVÁ, T.; RYŠAVÝ, M. *Výtvarné práce s pohádkami: 52 jednoduchých návodů s krátkými pohádkami*, Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-019-4.

MATĚJEČEK, Z., POKORNÁ M. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie: přehled základních oborů*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-443-8.

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.

NÖLLKE, M. *Naučte se myslet kreativně: Kreativní techniky pro váš úspěch v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1519-8.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. 2.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PETROVÁ, A. *Tvořivost v teorii a v praxi*. Praha: Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0.

Pohádky pro kulišky [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://pohadky-pro-kulisky.blog.cz/1108/o-strasidlu-bubinkovi>>.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ROESELLOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8

SLAVÍK, J. *Kapitoly z výtvarné výchovy II. (hodnota, osobnost, motivace)*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků. Katedra výtvarný výchovy pedagogické fakulty UK, 1993.

STERNBERG, R. J. *Úspěšná inteligence: Jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0120-0.

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta. 2004. ISBN 80-204-1187-9.

TELCOVÁ, J., ODEHNAL, L. *Úvod do pedagogické psychologie: Část I*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. ISBN 80-8656-13-X.

TURECKIOVÁ, M. *Řízení a rozvoj lidí ve firmách*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-24-70405-6.

Tvořivost v práci učitele a žáka. Sborník z celostátního semináře k problematice tvořivosti v práci učitele a žáka. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 1996. ISBN 80-85931-23-0.

UŽDIL, J. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VONDROVÁ, P. *Výtvarné hrátky pro nejmenší aneb Tvoříme po celý rok*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0943-0.

ZELINA, M. *Strategie a metody rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris, 1996. ISBN 80-967013-4-7.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.	Fotografie <i>Podmořský svět</i>
Příloha II.	Fotografie <i>Podmořský svět</i>
Příloha III.	Fotografie <i>Postýlkové strašidýlko</i>
Příloha IV.	Fotografie <i>Vykouzli si zvířátko</i>
Příloha V.	Fotografie <i>Sluníčko, sluníčko popojdi maličko</i>
Příloha VI.	Pohybová činnost <i>Rybičky, rybičky, pojd'te do sítě</i>
Příloha VII.	Pohádka <i>O rybce cestovatelce</i>
Příloha VIII.	Pohádka <i>O strašidlu Bubínkovi</i>
Příloha IX.	Pohybová činnost <i>Kouzelník</i>
Příloha X.	Písnička <i>Sluníčko, sluníčko popojdi maličko</i>

PŘÍLOHY

Příloha I. Fotografie *Podmořský svět*

Příloha II. Fotografie *Podmořský svět*

Příloha III. Fotografie *Postýlkové strašidýlko*

Příloha IV. Fotografie *Vykouzli si zvířátko*

Příloha V. Fotografie *Sluníčko, sluníčko popojdi maličko*

Příloha VI. Pohybová činnost „Rybičky, rybičky, pojd'te do sítě“

Cíl: Rozvoj pohybové aktivity.

Pomůcky: Dostatečný prostor pro běhání.

Pravidla: Vybere se jeden rybář a ten se postaví na jednu stranu místnosti. Ostatní jsou rybičky a jdou na druhou stranu. Rybář vybíhá a volá rybičky, rybičky pojd'te do sítě, na tento pokyn volají rybičky „nepůjdeme, jen si nás chyt“ a vybíhají. Rybář pak dotykem ruky chytá ostatní rybičky. Pokud se rybičky dotkne, stává se rybářem, když děti doběhnou na opačnou stranu místnosti, postup se opakuje. Když se všichni stanou rybáři a zůstane jedna rybička, stává se rybářem, a hra může probíhat znovu nebo se hra ukončí.

Závěr: Po ukončení hry si děti odpočinuly, poté jsme si sedli ve skupince 6 dětí ke stolečku a povídali si o mořském světě, o tom jaké zde žijí ryby, a jaká jiná zvířata můžeme v moři vidět. Dále jsem jim je ukazovala na obrázcích. A potom jim řekla, co budeme dělat dál.

Hodnocení činnosti:

Protože děti v tomto věku rádi hrají různé hry a pohybové činnosti, všechny byly z této činnosti nadšené. Hru jsme si zahráli třikrát a poté jsme si šli odpočinout.

Příloha VII. pohádka *O rybce cestovatelce*

O rybce cestovatelce

„Víte, jako barvu má moře? Přece modrou, řeknete si asi, ale tak prostě to není. Zkušenému námořníkovi prý stačí, aby jen mrknul, jakou má vodní hladina barvu, a hned ví, po kterém oceánu, moři nebo zálivu právě pluje. Tak se ty modré od sebe liší! Jedna je sytá jak letní nebe, jiná temně ocelová, další víc do zelena, do tyrkysova nebo do ruda. Není modrá, jako modrá, stačí se jen dobře podívat! A proč to říkám? To abyste rozuměli této pohádce.

Žila jedna rybka a ta se toulala po všech mořích a oceánech. Byla zvědavá, jak to kde vypadá, líbilo se jí objevovat neznámé končiny, a tak plavala hned k Africe, hned zas k Indii nebo k Americe a těšila se krásou podmořských krajin. S každou rybou, chobotnicí či krabem se dávala do řeči a myslela si: „Ten podmořský svět je ale pestrý!“

Po čase si řekla, že už toho viděla dost a že se vrátí domů. A v tom se polekala: „Vždyť já vůbec nevím, kudy mám plavat! Úplně jsem to zapoměla! Co si teď počnu?“ A začala ronit velké slané slzy. Pár slaných slz ve slaném moři, kdo by si toho všiml, řeknete si. Jenže stejně jako má každé moře jinou barvu, tak je také každé moře jinak slané. Některé víc a některé míň, a když někde trochu soli přibude, hned se to pozná. Však si první mořský koník, co plaval kolem, všiml, že je tu víc slano než obvykle, a už také vidí tu rybku, která za to může. „Proč brečíš?“ zeptal se jí. „Nevím, kudy domů,“ odpověděla rybka. „A víš aspoň, jakou má moře u vás doma barvu?“ zeptal se zas koník. „No přece modrou,“ řekla rybka. Pomyslela si, že ten koník je pořádně hloupý, když se tak ptá. Jenže koník dobře věděl, co dělá. „To nestačí,“ povídá rybce. „Musíš říct jakou modrou.“ Rybka vzpomíná a najednou vyhrkne: „Nejkrásnější modrou na světě! Modrou jako pírkó ledňáčka! S červenými řasami a pískem šedým až doběla!“ „Tak to je snadné!“ povídá koník a ukázal jí, kterým směrem má plavat. Za pár dnů byla rybka doma. Známí ji vítali a divili se: „No ne, vidíte tu naši cestovatelku? Ta vyrostla! A jak se nám pěkně vybarvila!“¹⁰⁵

¹⁰⁵ MACHOLDOVÁ, T. RYŠAVÝ, M. *Výtvarné práce s pohádkami*, s. 79.

Příloha VIII. pohádka *O strašidlu Bubínkovi*

O strašidlu Bubínkovi

„Ahoj, jsem Bubínek. I když se to nezdá, nejsem domácí mazlíček, jsem strašidlo. Strašidlo Bubínek. Zvláštní, že? Netuším, kdo mi tohle jméno dal. Myslel jsem, že to byli rodiče, ale maminka tvrdí, že jsem se s tím jménem už narodil. Takže rodiče to nebyli a nikdo další mě nenapadá. Stejně s tím nic neudělám, do smrti budu Bubínek. Strašidlo Bubínek... Brrr.

Moji rodiče jsou strašidla - tatínek je bezhlavý rytíř a maminka čarodějnice - stejně jako babičky a dědečkové. Někteří jsou oškliví, jiní hezcí, ale všichni bez rozdílu straší lidi. Navíc se všichni shodují na tom, že já jako strašidlo jsem k ničemu.

Ale já se snažím, namouduši, že se snažím! Strašně rád bych rodičům udělal radost, ale nedaří se mi to. Aspoň jednou, kdyby mě pochválili, za to bych dal nevím co! Dokonce jsem se kvůli nim přihlásil do školy pro strašidla. Ale patřil jsem k nejhorším, tak mě vyloučili. Pak jsem zašel za jedním drakem, aby mě naučil alespoň něco. Chudák dělal, co mohl, ale nakonec jsem si popálil jazyk a spolknul kus síry. Nedokážu prostě nic pořádného.

Po čase mě napadlo, že se přečaruju na něco hrůzného. Každé strašidlo se totiž narodí hezké a může se proměnit v cokoliv. Je ale důležité si to promyslet, každý to může provést jen jednou. Jenže když jsem otevřel knihu strašidel, nelíbilo se mi ani jedno. Všechna byla příšerná a lidi se jich určitě bojí. A já nechci, aby se mě báli. Vůbec nevím, co budu dělat, aby ze mě rodiče měli radost a já přitom nemusel lekat lidi...

Ale ono není nic ztracené! Mám přeci možnost té proměny. Použiju ji a stanu se malým roztomilým strašidýlkem do postýlky. Pošlu se balíčkem nějakému hodnému dítěti, co má rádo hračky, a budu s ním spinkat. Ono mě bude hladit a já mu budu do spaní tiše broukat a přivolávat sladké sny. Ano, to je ono. Budu postýlkové strašidýlko Bubínek, nejmilejší bubáček pod sluncem!“¹⁰⁶

¹⁰⁶ Pohádky pro kulíšky [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z WWW: < <http://pohadky-pro-kulisky.blog.cz/1108/o-strasidlu-bubinkovi>>.

Příloha IX. Pohybová činnost *Kouzelník*

Cíl: Rozvoj pohybové aktivity.

Pomůcky: Dostatečný prostor pro běhání.

Pravidla: Určíme si „kouzelníka“, který bude chytat ostatní. Koho chytne, ten se musí zastavit na místě a roztáhnout nohy. Aby byl zachráněn, někdo z jeho nechycených kamarádů mu musí podlézt mezi nohama. Potom je zase volný. V průběhu hry kouzelníka měníme.¹⁰⁷

Závěr: Sedneme si s dětmi na zem a odpočneme si. Povídáme o kouzlení, o tom zda děti umí nějaká kouzla a jestli je nechtějí předvést, nebo jestli byly na nějakém kouzelnickém představení apod. Poté je seznámím s další činností.

Hodnocení činnosti: Děti v tomto věku mají pohybové aktivity velmi rády, proto je tato aktivita opět velmi bavila. Někdy je však problém, po takovéto pohybové hře děti uklidnit a přimět je k tomu, aby si v klidu sedly a začaly s jinou, klidnější činností.

¹⁰⁷ Hranostaj.cz: *Sbírka nejen skautských her* [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.hranostaj.cz/hra872>>.

Příloha X. Písnička *Sluníčko, sluníčko popojdi maličko*

SLUNÍČKO

Hudba J. Šlitr, text J. Suchý × (Pochodňák)

Vesele

Sluníčko, sluníčko, popojdi maličko, sedíš tu u ces-ty,
 sta-ne se ne-ště-stí, něco tě za-je - de. El-ce pe-lce
 strejček Nimra koupil šimla v Kadani, a-ni nevíš, jak to šimrá,
 když mi lezeš po dlani. Po-dí-vej se zvedá krovky, a-si ně-kam,
 po-le-tí, do ne-be či do Stro-mov-ky, há-dej, há-dej,
 hádej potře-tí. Ne-vím, ne-vím, ne mám zdá - ní, počkej
 s na-ta-ženou dlani. Snad se vrá-tí za-chvilí-ku, i ty malý
 po-ple-to, le-tí hle-dat os-mou teč - ku. Ne-vrá-tí se,
 ne-vrá-tí se, ne-vrá-tí se, tak je to.

108

¹⁰⁸ JÁNSKÝ, P. *Já, písnička: Zpěvník pro žáky základních škol*, I. Díl., s. 102 – 103.

ABSTRAKT

HRADECKÁ, K. *Rozvoj výtvarné tvořivosti dětí předškolního věku ve volném čase s použitím různých výtvarných technik*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Filip

Klíčová slova: tvořivost (kreativita), výtvarná tvořivost, rozvoj výtvarné tvořivosti, předškolní věk, výtvarná činnost, volný čas, didaktika výtvarné výchovy

Práce se zabývá rozvojem výtvarné tvořivosti dětí předškolního věku pomocí použití různých výtvarných aktivit. Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

Teoretická část se zabývá popisem pojmů jako tvořivost, tvořivá osobnost, výtvarná tvořivost, dětská tvořivost a výchova k tvořivosti. Další kapitola se soustředí na předškolní věk, jeho specifika ve vývoji dítěte v tomto věku, představivost a výtvarný projev v předškolním věku. Zaměřuji se zde také na volný čas, volný čas dětí, pedagogiku volného času, osobnost pedagoga volného času a výtvarnou činnost ve volném čase. Teoretická část pojednává též o didaktických zásadách výtvarné činnosti.

V praktické části bakalářské práce, popisuji jednotlivé výtvarné činnosti, které jsem s dětmi uskutečnila v rámci výtvarného projektu. U každé aktivity je poznamenán úkol, motivace, výtvarně technické informace, materiál, vzdělávací a výchovný cíl a závěrečné hodnocení.

ABSTRACT

HRADECKÁ, K. *Development of artistic creativity of preschool children in their free time using various art techniques*. České Budějovice 2014. Bachelor's Thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Education. Tutor: M. Filip

Key words: creativity, artistic creativity, developing artistic creativity, preschool age, creative expression, leisure time, didactics of Art,

My thesis deals with development of artistic creativity of children in preschool age by using various art activities. The thesis is divided into two parts: the theoretical and the practical.

The theoretical part describes terms like creativity, creative personality, artistic creativity, children's creativity and education in creativity. The next chapter focuses on preschool age. Its specifics in child development, imagination, creative expression. I also focus on free time, child's free time, leisure education, personality of the teacher, artistic activity in leisure time. The theoretical part deals with the didactic principles of art work.

In the practical part of my bachelor thesis I describe individual activities that I made with children during the art projects. For each activity is marked task, motivation, artistically technical information, material, Aeducational goal and final evaluation.